

ỨNG XỬ VỚI CHÙA CẦU CẦN MỘT CƠ CHẾ ĐẶC THÙ

PV. Duy Anh

Sau hội thảo "Trùng tu di tích chùa Cầu - Quan điểm và giải pháp" diễn ra tại Hội An vào ngày 16/8/2016, công luận có nhiều ý kiến trái chiều nhau. Để làm rõ hơn các vấn đề liên quan đến việc trùng tu di tích chùa Cầu, Duy Anh - Phóng viên tạp chí Văn hóa Quảng Nam đã có cuộc trao đổi với đ/c Nguyễn Chí Trung - Giám đốc trung tâm Quản lý Bảo tồn Di sản Văn hóa Hội An. Nội dung của cuộc trao đổi này được đăng trên tạp chí Văn hóa Quảng Nam số ra tháng 9/2016.

Trong số này, Ban biên tập Thông tin nghiên cứu Bảo tồn Di sản giới thiệu nội dung trả lời phỏng vấn của đ/c Nguyễn Chí Trung để chúng ta cùng chia sẻ.

PV: Thưa ông, xuất phát từ nguyên nhân nào, chính quyền và ngành chức năng thành phố Hội An đề xuất ý tưởng trùng tu chùa Cầu?

Ông Nguyễn Chí Trung: Thực ra không phải cho đến bây giờ chúng ta mới đặt ra vấn đề trùng tu chùa Cầu. Từ năm 2008, dự án trùng tu chùa Cầu đã được phê duyệt, kinh phí lấy từ nguồn của chương trình mục tiêu quốc gia về văn

hóa. Việc trùng tu bao gồm cả phần thượng bộ và hạ bộ, đặc biệt chú trọng phần hồ điều hòa phía trên và mương nước chảy qua chùa Cầu. Riêng kiến trúc gỗ của chùa Cầu là phần rất phức tạp và có phần "nhạy cảm" nên phải tính toán cẩn thận. Trên tinh thần đó, vừa qua, thành phố Hội An đã tổ chức hội thảo để lấy ý kiến các nhà khoa học và các cơ quan hữu quan.

PV: Như ông đã từng đề cập, những tác động về thời tiết, khí hậu và cả những tác động cơ học, hóa học đã gây những tổn hại đáng lo ngại đến chùa Cầu. Vậy ông có thể nói rõ thêm về điều này?

Ông Nguyễn Chí Trung: Trước khi tiến hành hội thảo, chúng tôi đã mời trường Đại học Bách khoa Đà Nẵng khảo sát đánh giá thực trạng của chùa Cầu. Đơn vị này đã sử dụng những phương tiện kỹ thuật hiện đại nhất hiện có ở Việt Nam để đo độ rung, độ lún, độ nghiêng, các tác động lực lên toàn bộ công trình theo phương thẳng đứng và phương ngang. Kết quả cho thấy tình trạng của chùa Cầu cho đến nay, khả năng chịu lực về phương thẳng đứng thì vẫn ổn nhưng khả năng chịu lực về phương ngang thì rất nguy hiểm, chùa Cầu có thể đổ sập bất cứ lúc nào nếu xảy ra bão lũ lớn. Vấn đề nữa là nhiều cấu kiện gỗ đã xuống cấp nghiêm trọng, cần khẩn cấp tu bổ.

PV. Duy Anh

Ứng xử với Chùa Cầu cần một cơ chế đặc thù

Hình chùa Cầu in trong bưu thiếp đầu thế kỷ XX

PV: *Vậy nếu tiến hành tu bổ chùa Cầu thì cần đảm bảo các yếu tố khoa học và mỹ thuật như thế nào?*

Ông Nguyễn Chí Trung: Như mọi người đều biết, chùa Cầu đã trở thành một biểu tượng của Hội An và là di sản văn hóa quý giá của quốc gia và quốc tế. Trùng tu chùa Cầu là vấn đề lớn được cư dân Hội An và cả nước quan tâm, kể cả bè bạn, các nhà khoa học quốc tế, vì vậy cần phải có những bước đi thận trọng mà việc đầu tiên là tổ chức hội thảo nhằm có được sự tham vấn từ phía các nhà khoa học, các nhà chuyên môn, nhà quản lý và chắc chắn sau đó là cả cộng đồng, những người yêu quý di sản văn hóa nói chung, Chùa Cầu nói riêng. Mà quả thực sau hội thảo đã có rất nhiều dư luận trên các phương tiện thông tin đại chúng, mạng xã hội. Chúng tôi tất nhiên đã dự lường

điều này, kể cả ý kiến trái chiều, đều là tốt để chúng tôi tiến hành các bước đi tiếp theo.

PV: *Hiện nay có lẽ phần lớn công chúng đều ít nắm rõ các nguyên tắc về trùng tu các công trình văn hóa cổ, nhất là các di sản kiến trúc. Vậy ông có thể cho biết sơ bộ về các nguyên tắc này?*

Ông Nguyễn Chí Trung: Thực ra, đối với các công trình kiến trúc, dù là di tích nào khi trùng tu cũng phải đảm bảo tính chân xác của nó theo công ước quốc tế, đặc biệt theo văn kiện Nara đối với công trình kiến gỗ. Tức là sau trùng tu phải bảo tồn được tính chân xác của nó về bố cục, hình thể; về vật liệu, với kỹ thuật truyền thống; tính chân xác về màu sắc; về chức năng, công năng sử dụng và yếu tố cảnh quan. Để đảm bảo được yêu cầu đó phải có những bước đi rất thận trọng công tác trùng tu, bao gồm việc hạ

PV. Duy Anh

Ứng xử với Chùa Cầu cần một cơ chế đặt thù

giải, nghiên cứu công trình một cách tỉ mỉ, chi tiết, tiến hành đánh dấu, đánh số kỹ thuật các cấu kiện, chi tiết kiến trúc để khi tháo ra - lắp lại đúng vị trí của nó. Phần nào hư hỏng buộc phải thay thế thì phải đúng chất liệu, kỹ thuật, sắc màu. Những vật liệu được giữ lại phải được gia cường, bảo quản, bằng các giải pháp kỹ thuật truyền thống và công nghệ hiện đại... Đó là những nguyên tắc đặt ra khi trùng tu các di sản kiến trúc. Cần nói thêm rằng, hiện nay trùng tu di tích đã trở thành một ngành khoa học, có nhiều chuyên gia giỏi và nhiều kinh nghiệm tốt được áp dụng thành công trên thế giới, kể cả ở Việt Nam.

Và điều đặc biệt quan trọng là trong quá trình trùng tu di tích phải triển khai công tác nghiên cứu khoa học, xây dựng hồ sơ khoa học cho di tích trước, trong và sau khi trùng tu một cách chu đáo, cẩn thận. Cần làm điều này vì mai sau, có thể là hàng trăm năm sau vì những tác động không lường của biến đổi khí hậu toàn cầu hay nguyên nhân bất khả kháng nào đó khiến công trình bị phá hủy hoàn toàn thì hậu thế vẫn có cơ sở khoa học phục dựng lại công trình mà vẫn đảm bảo tính chân xác của nó.

PV: Với những vấn đề đặt ra thì khi triển khai trùng tu chùa Cầu cần phải làm gì?

Ông Nguyễn Chí Trung: Các vấn đề về khoa học thì tôi đã đề cập. Tại hội thảo vừa rồi, trước những thông tin thực tế về tình trạng xuống cấp của Chùa Cầu, nhiều chuyên gia nhấn mạnh rằng phải trùng tu chùa Cầu một cách triệt để và bền vững, trên nguyên tắc khoa học (khoa học trùng tu di tích). Đã đến lúc

đối với chùa Cầu không thể trùng tu theo kiểu chắp vá, hư đâu sửa đấy. Chính cách làm này mới gây biến dạng di tích, làm mất dần di tích và đặc biệt không để lại được hồ sơ khoa học cho con cháu mai sau. Điều quan trọng là phải có dự án, kế hoạch tu bổ khoa học, với cơ chế đầu tư, cách thức đầu tư, lực lượng tham gia, tổ chức thi công tu bổ đảm bảo, thích hợp. Hay nói cách khác là phải trùng tu di tích theo đúng nguyên tắc, đảm bảo tính chân xác, tính khốc học.

PV: Ông có thể nói rõ hơn về những đề xuất trong cơ chế đầu tư?

Ông Nguyễn Chí Trung: Vì chùa Cầu là một công trình kiến trúc đặc biệt nên nó cần cách ứng xử đặc biệt, tức là cần phải có một cơ chế riêng về đầu tư nguồn kinh phí trùng tu. Ví dụ nhân công phải là những nghệ nhân, lao động của họ phải được xem như là lao động nghệ thuật. Ông bà ta làm những ngôi nhà rường, hay khi trùng tu di tích phải thuê thợ làm năm này qua năm nọ, ở trong nhà, “nuôi cơm, trâu ăn, rượu đãi” khi nào xong thì thôi. Có vậy các nghệ nhân mới để tâm chăm chút từng đường nét, chi tiết chạm trổ nên bây giờ chúng ta mới có những tuyệt tác kiến trúc gỗ. Hay đối với chùa Cầu bây giờ, khi dỡ xuống người thợ phải nâng niu từng viên ngói, tháo gỡ chuyển xuống bảo quản từng chi tiết, cấu kiện kiến trúc không tiếc thời gian để vệ sinh, bảo quản để rồi lắp dựng lại. Làm theo kiểu đó thì không thể khoán nhân công hay khoán vật tư, vật liệu. Vậy thì phải làm theo cơ chế tự chủ, khắc phục tình trạng buộc phải đầu thầu và khoán như đối với các công trình dân dụng hiện nay. Tất cả các vật liệu trùng

PV. Duy Anh

Ứng xử với Chùa Cầu cần một cơ chế đặt thù

tu phải đặt làm riêng, gạch ngói phải được nung trong các lò chuyên biệt theo đúng kỹ thuật truyền thống. Gỗ cũng phải đúng chủng loại, đúng độ tuổi của nó. Ví dụ cấu kiện gỗ là kèo kèo thì phải thay gỗ mới cũng bằng kèo kèo, gỗ cũ một trăm tuổi thì gỗ mới cũng một trăm tuổi, không thể du di. Nếu cứ áp dụng theo Luật đầu tư cơ bản hiện nay thì khó có thể trùng tu chùa Cầu mà mong đảm bảo tính chân xác cho nó.

Cũng xin nói thêm rằng sau khi trùng tu, chùa Cầu cũng cần được ứng xử theo một cách khác hẳn trước đây. Nhiều chuyên gia cho rằng cần xây dựng một vài cây cầu phụ để đảm bảo giao thông trong quá trình chùa Cầu được trùng tu; du khách cũng có thể đứng ở đây để chiêm ngưỡng chùa Cầu, đây cũng là cách giảm tải cho công trình. Đối với khách tham quan, cần có biện pháp kiểm soát lượng người vào, chẳng hạn quy định mỗi tốp vào tham quan chỉ 50 người, xong đến tốp khác, tức tham quan có kiểm soát... nhiều vấn đề được đặt ra cần được tham khảo, xem xét trước khi áp dụng.

PV: *Xin hỏi ông một câu cuối cùng. Ông có nhắn gửi gì với công luận, với những người yêu mến chùa Cầu đang từng ngày để tâm đến tiến trình chuẩn bị trùng tu không?*

Ông Nguyễn Chí Trung: Với tư cách là những người đang được giao nhiệm vụ quản lý chùa Cầu, chúng tôi rất chia sẻ với những băn khoăn lo lắng của công luận, bởi chúng ta có thiết tha yêu chùa Cầu thì mới quan tâm đến vậy. Nhưng xin mọi người hãy yên tâm. Chùa Cầu đã là biểu tượng nên sẽ được ứng xử

rất thận trọng. Chúng tôi sẽ cố gắng đề xuất với các cấp chính quyền, cơ quan chủ quản chuyên môn, chức năng để có cơ chế đặc thù, giải pháp, biện pháp tu bổ chùa Cầu tốt nhất, đảm bảo cao nhất về tính khoa học, tính chân xác. Chúng tôi cũng tin rằng với trình độ công nghệ và đội ngũ trùng tu di tích của Việt Nam cũng như của Hội An hiện nay, trong đó có thợ mộc Kim Bồng thì việc trùng tu chùa Cầu sẽ đáp ứng được lòng mong mỏi của công chúng.

PV: *Xin cảm ơn ông. Chúc tiến trình trùng tu luôn gặp thuận lợi và đạt kết quả mỹ mãn♣*

